

Nr 78.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition angående beredande av medel till bestridande av vissa kostnadsökningar för sjöförsvarets ordnande m. m.; given Stockholms slott den 23 februari 1917.

Under återopande av bilagda utdrag ur statsrådsprotokollet över sjöförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen

1:o) att

a) medgiva att av de medel, tillhoppa 45,232,000 kronor, som 1914 års senare riksdag ställt till Kungl. Maj:ts förfogande till nyanskaffning av krigsfartygsmateriel under åren 1915—1919, den del, 1,868,000 kronor, om vars användande till anskaffning av viss fartygsmateriel riksdagen ännu ej fattat beslut, må tagas i anspråk för bestridande av ökade kostnader för den beslutade materielens anskaffande; och

b) för samma ändamål för år 1918 bevilja ett ytterligare anslag av 2,700,700 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna beloppet;

2:o) att till bestridande av kostnadsökning för den bärgningsmateriel för undervattensbåtar, för vars anskaffande 1914 års senare riksdag beviljat medel, och komplettering av samma materiel bevilja ett anslag för år 1918 av 133,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna beloppet;

3:o) att till bestridande av kostnadsökning för de ändringsarbeten å vissa 1:a klass pansarbåtar, för vilkas utförande 1914 års senare riksdag beviljat medel, bevilja ett anslag för år 1918 av 150,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna beloppet;

4:o) att

a) medgiva att det av 1914 års senare riksdag för ombyggnad av två torpedkryssare till depåfartyg för undervattensbåtar beviljade anslaget, 385,000 kronor, må användas för omändring av pansarbåten Svea till depåfartyg för undervattensbåtar och till verkstadsfartyg; och

b) härutöver för sistnämnda ändamål bevilja ett anslag för år 1918 av 335,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna beloppet;

5:o) att till anläggande av verkstad jämte flygbåtsskjul m. m. vid Gustafsviks örlogsdepå bevilja ett anslag för år 1918 av 225,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna högst 100,000 kronor;

6:o) att till bestridande av ökade kostnader för genomförande av 1914 års plan för det fasta kustförsvarets ordnande i vad angår kustfästningarnas artilleribestyckning bevilja ett anslag av 2,430,000 kronor samt därav för år 1918 anvisa ett belopp av 1,648,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av sistnämnda belopp redan under år 1917 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna 932,000 kronor; samt

7:o) att till bestridande av ökade kostnader för genomförande av 1914 års plan för det fasta kustförsvarets ordnande i vad angår kustfästningarnas permanenta mineringar bevilja ett anslag för år 1918 av 1,404,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att härav redan under år 1917 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna 200,000 kronor; ävensom

8:o) att besluta att de under 1:o b), 2:o), 3:o), 4:o b), 5:o) 6:o) och 7:o) angivna belopp skola utgå av behållningen å värnskattefonden samt i den mån nämnda behållning icke därtill lämnar tillgång, av medel, som särskilt beredas.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Dan. Broström.

*Utdrag ur protokollet över sjöförvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 23 februari 1917.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Efter gemensam beredning inom sjöförvars- och finansdepartemen-
ten anförde chefen för förstnämnda departement, statsrådet Broström,
följande.

Såsom framgår av 1914 års senare riksdags skrivelse nr 1 har
nämnda riksdag i anledning av Kungl. Maj:ts till riksdagen avgivna
propositioner, nr 60 angående sjöförvarets ordnande, nr 153 angående
riksdagens samtycke till antagande av ett utav Svenska pansarbåtsföre-
ningen gjort erbjudande av medel såsom bidrag till anskaffning av pan-
sarbåtar samt nr 156 angående engångskostnader för sjöförvarets ord-
nande, ävensom i ämnet väckta motioner, beslutat, bland annat,

beträffande flottan:

dels att för nyanskaffning under åren 1915—1919 av krigsfartygs-
materiel bevilja eller eljest ställa till Kungl. Maj:ts förfogande en summa
av 45,232,000 kronor, därav 3,302,000 kronor skulle utgå av värnskatt-
medel,

dels ock att därutöver bevilja, att likaledes utgå av värnskattemedel,
till anskaffning av bärgningsmateriel för u-båtar 250,000 kronor,

1914 Års
senare riks-
dags skrivelse
nr 1.

till ändringsarbeten å vissa 1:a klass pansarbåtar 590,500 kronor, till ombyggnad av två torpedkryssare till depåfartyg för undervattensbåtar 385,000 kronor och för anläggande av en örlogsdepå vid Hernösand 1,700,000 kronor; samt *beträffande kustartilleriet* bevilja: till nyanläggningar och nyanskaffningar för stärkande av det fasta kustförsvaret, med undantag av Fårösunds kustposition, en summa av 13,748,690 kronor, att utgå av värnskattemedel.

Sedan den tid då de planer, vilka legat till grund för här förut omnämnda propositioner och riksdagens i anledning därav fattade beslut beträffande anskaffningar, anläggningar eller andra åtgärder för sjöförsvarets ordnande, uppgjordes, har på grund av mellankommande utomordentliga förhållanden en mycket betydande stegring av arbets- och materialkostnader inträffat, varjämte i några hänseenden, delvis med anledning av erfarenheterna från det pågående kriget och flottans därunder hållna neutralitetsvakt, nya synpunkter framkommit, vilka härutinnan böra beaktas. Förhållandena hava härigenom blivit sådana, att de av riksdagen beslutade åtgärderna, om ändamålet med desamma skall fullt vinnas, numera icke kunna åvägabringas inom beviljade kostnadsbelopp. Jag anhåller nu att få punkt för punkt redogöra för de uppkomna merkostnaderna.

I vissa delar äro föreliggande frågor av hemlig natur och får jag rörande dessa delar hänvisa till de till ärendet hörande handlingarna, vilka torde få tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

Nyanskaffning av krigsfartygsmateriel.

Den summa, 45,232,000 kronor, som 1914 års senare riksdag ställde till Kungl. Maj:ts förfogande för nyanskaffning under åren 1915—1919 av fartygsmateriel skulle, enligt riksdagens i sammanhang därmed fattade beslut, användas på följande sätt:

till byggande av två pansarbåtar; enligt proposition nr 60/1914 beräknades kostnaden till 12,750,000 kronor för vardera, eller sammanlagt	25,500,000 kronor	
» byggande av fyra jagare; enligt nyssnämnda proposition beräknades kostnaden för vardera till 1,541,000 kronor, eller sammanlagt	6,164,000	»
» byggande av undervattensbåtmateriel	9,750,000	»

till påbörjande eller byggande av ytterligare krigsfartygsmateriel av slag, som kunde framdeles av Konung och riksdag bestämmas, 3,818,000 kronor.	
Enligt beslut av 1915 års riksdag skulle av sistnämnda summa, 3,818,000 kronor, till nybyggnad av ytterligare undervattensbåtmateriel användas	1,950,000 kronor
Av hela beloppet, 45,232,000 kronor, kvarstår således nu såsom odisponerat ett belopp av	1,868,000 »
	<u>Summa 45,232,000 kronor.</u>

Genom nådiga brev av nedannämnda dagar har marinförvaltningen erhållit bemyndigande att avsluta kontrakt rörande beställning av sålunda beslutad fartygsbyggnad, nämligen den 1 december 1914 samt den 18 juni och 16 juli 1915 angående de båda pansarbåtarna Gustaf V och Drottning Victoria; den 9 juli 1915 angående två jagare (Wrangel och Wachtmeister); den 22 januari 1915 angående undervattensbåtmateriel; samt den 28 mars och 21 juni 1916 angående ytterligare undervattensbåtmateriel.

Nådiga brev till marinförvaltningen om avslutande av kontrakt rörande nyanskaffning av krigsfartygsmateriel.

Av de fartyg, vilkas byggande blivit beslutat av 1914 och 1915 års riksdagar, hava på grund av inträffade merkostnader för genomförande av nybyggnadsprogrammet två jagare ännu icke blivit beställda.

Marinförvaltningen inkom den 23 mars 1916 med skrivelse beträffande de kostnader, som förutnämnda till nybyggnad beslutade fartyg dåmera beräknades skola betinga. En sammanställning rörande dessa kostnader giver följande resultat:

Marinförvaltningens skrivelse den 23 mars 1916

för två pansarbåtar (Gustaf V, Drottning Victoria) kronor	26,449,200: —
» » jagare (Wrangel, Wachtmeister)	» 3,813,500: —
» undervattensbåtmateriel	» 6,063,850: —
» ytterligare undervattensbåtmateriel	» 6,223,000: —
» två jagare (ej beställda)	» 4,000,000: —
	<u>Summa kronor 46,549,550: —</u>

Härav framgår, anför marinförvaltningen, att, även om det å ursprungligen beviljade 45,232,000 kronor återstående beloppet, 1,868,000 kronor, om vars användande något beslut ännu icke blivit fattat, toges i anspråk för programmets genomförande, härför erfordrades ytterligare 1,317,550 kronor. Sammanlagda merkostnaden för programmets genomförande uppginge sålunda till 2,91 procent av det till fartygsbyggnad för perioden 1915—1919 av riksdagen beviljade beloppet, 45,232,000

kronor. De högre prisen hade sin huvudsakliga grund i de ökade material- och arbetskostnaderna. Men även andra orsaker hade härtill bidragit, i främsta rummet strävan att i möjligaste mån tillgodogöra sig senare tiders erfarenheter och uppfinningar på ifrågavarande område. Beträffande särskilt de senast till byggnad anbefallda u-båtarna framhåller marinförvaltningen, hurusom man ej kunnat undgå att något öka undervattensbåtarnas storlek i förhållande till den ursprungligen beräknade. Marinförvaltningen hemställer nu, att Kungl. Maj:t täcktes utverka riksdagens medgivande därtill, att byggnadsplanen måtte i avsedd utsträckning fullföljas utan hinder därav att de därför ursprungligen beräknade kostnaderna varda överskridna.

Marinförvaltningens skrivelse den 20 oktober 1916.

Sedan jag genom ämbetsskrivelse den 16 september 1916 anmodat marinförvaltningen att inkomma med, bland annat, uppgift å kontraktsenlig kostnad för beställda arbeten samt å dåmera beräknad kostnad för övriga arbeten å under byggnad varande två pansarbåtar, två jagare och undervattensbåtmateriel, har marinförvaltningen i skrivelse den 20 oktober 1916 inkommit med ifrågavarande uppgifter, vilka kunna sammanfattas sålunda:

	Kostnad för beställda arbeten och dåmera (20 oktober 1916) beräk- nad kostnad för övriga arbeten.	Beräknad kostnad enligt 1914 års propo- sition.	Skillnad mellan den ursprungligen och den numera beräknade kostnaden.
	Kronor.	Kronor.	Kronor.
Pansarbåtarna Gustaf V och Drottning Victoria	27,027,865	25,500,000	+ 1,527,865
Jagarna Wrangel och Wachtmeister	3,974,105	3,082,000	+ 892,105
Undervattensbåtmateriel	6,130,790	5,850,000	+ 280,790
Ytterligare undervattensbåtmateriel	6,299,940	5,850,000	+ 449,940
Summa	43,432,700	40,282,000	+ 3,150,700
Enligt den av 1914 och 1915 års riksdagar beslutade nybyggnadsplanen skulle under åren 1915—1919 förutom de under byggnad varande fartygen byggas ytterligare 2 jagare	4,500,000	3,082,000	+ 1,418,000
De olika kostnadsberäkningarna för ifrågavarande fartyg ställa sig sålunda	47,932,700	43,364,000	+ 4,568,700

Utöver det belopp, 1,868,000 kronor, som utgör skillnaden mellan det för färdigställandet av fartygen ifråga ursprungligen beräknade beloppet, 43,364,000 kronor, och den för nyanskaffning av krigsfartygsmateriel under åren 1915—1919 avsedda totalsumma, 45,232,000 kronor, erfordras sålunda ytterligare 2,700,700 kronor.

De sålunda angivna ökade kostnaderna, anför marinförvaltningen vidare, äro huvudsakligen en följd av den betydliga stegringen i material- och arbetspriser, vilken ägt rum sedan början av år 1914, då de kostnadsberäkningar uppgjordes, som legat till grund vid anslagens beviljande. Denna stegring, vilken alltjämt fortgår, har nödvändiggjort, att marinförvaltningen nu måste beräkna kostnaderna ännu högre än som skett i den utredning, som avgavs i ämbetsverkets underdåniga skrivelse den 23 mars 1916 angående kostnaderna för fartygsbyggnader under tidsperioden 1915—1919.

I sammanhang härmed erinrar marinförvaltningen om, att ämbetsverket i skrivelse den 29 september 1916 angående värnskattemedel — med anmälan om ifrågavarande ökade kostnader för genomförandet av 1914 års nybyggnadsplan för flottan — hemställt att Kungl. Maj:t täcktes hos 1917 års riksdag göra framställning därom, att riksdagen ville *dels* bestämma att av de medel å tillhoppa 45,232,000 kronor, som 1914 års senare riksdag beviljat till nyanskaffning av krigsfartygsmateriel under åren 1915—1919, eller vilkas disponerande för sådant ändamål sistnämnda eller 1915 års riksdag medgivit, återstående delen, 1,868,000 kronor, skulle användas för bestridande av ökade kostnader för nybyggnad av de fartyg, vilkas byggande av riksdagen beslutats, *dels* ock medgiva, att härutöver måtte få till sagda ändamål av statsverkets värnskattefond tagas i anspråk ett belopp av 2,700,700 kronor.

Sakkunniga för utredning rörande vissa marina försvarsbehov hava i sitt betänkande den 15 augusti 1916, i likhet med marinförvaltningen, chefen för marininstaben och inspektören av flottans övningar till sjöss, i avgivna yttranden över detta betänkande framhållit, att det belopp, 1,868,000 kronor, om vars användande riksdagen ännu ej fattat beslut, av 1914 års senare riksdag otvivelaktigt varit avsett till nybyggnad av ytterligare krigsfartygsmateriel utöver då beslutade, och att beloppets användande för täckande av merkostnader skulle innebära en inskränkning i det antal fartyg, som 1914 beräknades komma att ingå i nybyggnadsplanen. Med ledning av riksdagens uttalande år 1915 kunde förutsättas, att beloppet i fråga skulle komma att anlitas för byggande av undervattensbåtmateriel, därest det ej toges i anspråk för täckande av merkostnader.

Sakkunnigas för utredning angående vissa marina försvarsbehov betänkande den 15 augusti 1916. Marinförvaltningens yttranden den 29 september och 6 november 1916. Chefens för marininstaben och inspektörens av flottans övningar till sjöss yttrande den 30 november 1916.

Marinförvalt-
ningens skri-
velse den 16
februari 1917.

I skrivelse den 16 februari 1917 hemställer marinförvaltningen om bemyndigande att omedelbart få gå i författning om infordrande av andbud å de två jagare, som återstå å 1914 års program. Åmbetsverket finner det med hänsyn till nu rådande förhållanden synnerligen angeläget att arbetena å dessa jagare med det snaraste bliva igångsatta. Därest byggnadsarbetenas igångsättande längre uppskjutes, är det ej uteslutet, att ytterligare svårigheter uppstå för jagarnas byggande inom rimlig tid.

Proposition
nr 73 1917.

För att ersätta den undervattensbåtmateriel som kan anses kvarstå på 1914 års nybyggnadsprogram, äskas i proposition nr 73 år 1917, bland annat, 2,100,000 kronor till nybyggnad av dylik materiel. Bifalles denna framställning, kan meromnämnda belopp, 1,868,000 kronor, tagas i anspråk för täckande av merkostnader utan att därigenom någon inskränkning behöver ske i 1914 års nybyggnadsplan för flottan.

Departements
chefens
yttrande.

De av marinförvaltningen verkställda utredningarna rörande kostnader för genomförande av 1914 års nybyggnadsplan för flottan visa, att dessa kostnader numera måste beräknas till sammanlagt 47,932,700 kronor, medan nämnda byggnadsplans genomförande enligt 1914 års beräkningar skulle draga en kostnad av 43,364,000 kronor. Härigenom uppkommer således en brist av 4,568,700 kronor. Av den summa, 45,232,000 kronor, vilken av samma års riksdag beviljats till nybyggnad av fartyg, återstår emellertid ännu ett icke disponerat belopp om 1,868,000 kronor. Följaktligen skulle det ytterligare medelsbehovet komma att belöpa sig till 2,700,700 kronor.

Orsakerna till merkostnaderna äro till allra största delen att finna i de sedan tiden för uppgörandet av 1914 års plan väsentligen fördyrade arbets- och materialpriserna. Till ringa del ligga de också däri, att vissa erfarenheter från det pågående kriget ansetts böra tillgodogöras beträffande de under byggnad varande fartygen. Till följd av de inträffade prisstegringarna har beställning ännu icke kunnat göras å 2 jagare, som återstå på 1914 års program.

Då omständigheterna sålunda förorsakat, att det av riksdagen år 1914 beslutade nybyggnadsprogrammet icke kan med beviljade medel slutföras, och då det är angeläget, ej minst med hänsyn till rådande förhållanden att de beslutade fartygen komma till utförande inom beräknad tid, torde icke annan utväg återstå än att framställning göres därom, att riksdagen ville dels för sin del bestämma att återstående ännu icke disponerat belopp, 1,868,000 kronor, av den sammanlagda för nybyggnad av fartyg beviljade summan, 45,232,000 kronor, måtte få användas för bestridande av

ökade kostnader för nybyggnad av de fartyg, vilka blivit av riksdagen beslutade, dels ock härutöver för år 1918 bevilja ett belopp av 2,700,700 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att härav redan under år 1917 förfoga över erforderliga belopp.

Bärgningsmateriel för undervattensbåtar.

För anskaffning av bärgningsmateriel för undervattensbåtar beviljade 1914 års senare riksdag ett anslag av 250,000 kronor, att utgå av värnsskattemedel.

Skrivelsen nr 1 vid 1914 års senare riksdag.

Sedan marinförvaltningen genom nådigt brev den 17 september 1914 erhållit uppdrag att inkomma med förslag angående anskaffning av dylik bärgningsmateriel, har ämbetsverket i skrivelse den 12 november 1915 ingivit förslagsritning och kostnadsberäkning, slutande å 250,000 kronor, för en dubbel bärgningsponton för u-båtar samt därvid anført följande. För utblåsning på tillräckligt kort tid av pontonernas barlasttankar erfordrades en kraftigare tryckluftanläggning än den å depåfartyget Skäggald befintliga. Att å detta fartyg installera en för ändamålet tillräckligt kraftig tryckluftanläggning läte sig icke göra. Lämpligast vore att härför anskaffa en pråm, utrustad med en motordriven lågtrycks kompressor av tillräcklig kapacitet till en beräknad kostnad av 75,000 kronor. Marinförvaltningen hemställde, att Kungl. Maj:t ville dels bemyndiga ämbetsverket att gå i författning om anskaffning av en bärgningsponton och dels hos riksdagen äska ett anslag av 75,000 kronor, att utgå av värnsskattemedel, för anskaffning av en pråm, försedd med tryckluftsanläggning och bärgningsmateriel såsom kättingar, dykeriattiralj m. m.

Marinförvaltningens skrivelse den 12 november 1915.

Genom nådigt brev den 3 december 1915 har marinförvaltningen bemyndigats gå i författning om anskaffande av en bärgningsponton, därvid 250,000 kronor för ändamålet ställdes till ämbetsverkets förfogande.

Marinförvaltningens skrivelse den 3 oktober 1916.

I skrivelse den 3 oktober 1916 meddelade därefter marinförvaltningen, att varvschefen i Stockholm, som erhållit uppdrag att jämlikt nådiga brevet den 3 december 1915 anskaffa däri omförmäld bärgningsponton, anmält, att medel utöver anvisade 250,000 kronor behövdes för anskaffningens verkställande. Av skrivelsen framgår, att inom utsatt tid anbud avgivits av Södra varvets aktiebolag och Bergsunds mekaniska verkstads aktiebolag, under det att avböjande svar lämnats av övriga firmor, som blivit anmodade att inkomma med anbud. Lägsta anbudet hade avgivits av

Södra varvets aktiebolag, som begärt 182,000 kronor. Däri ingick emellertid ej en del till byggnadsarbetet hörande materiel. Utgifterna för anskaffning av i anbudet ej ingående materiel samt kostnaden för de arbeten, som vore avsedda att utföras å flottans varv i Stockholm, belöpte sig enligt numera uppgjord specifikation till 116,000 kronor, vadan slutsumman för hela arbetet uppginge till 298,000 kronor. För bestridande av kostnader för ritningar och materielens avprovning m. m. beräknade marinförvaltningen 10,000 kronor. Med hänsyn till de osäkra marknadspriserna kunde anbudsgivarna ej länge hålla anbudet öppet. Enär anskaffningen borde ske snarast möjligt, hemställde marinförvaltningen om bemyndigande att för anskaffning av ifrågavarande bärgningsponton utöver redan anvisade 250,000 kronor få använda ett belopp av högst 58,000 kronor, att av ämbetsverket med omhänderhavande medel förskjutas.

Genom nådigt brev den 13 oktober 1916 har Kungl. Maj:t lämnat bifall till marinförvaltningens berörda framställning.

Marinförvaltningens skrivelse den 29 september 1916.

Under hänvisning till ovan anförda skrivelser den 12 november 1915 och den 3 oktober 1916 hemställer nu marinförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till anskaffande av bärgningsmateriel för u-båtar bevilja för år 1918 ett anslag av (75,000 + 58,000 =) 133,000 kronor att utgå av värnskattefonden, med rätt för Kungl. Maj:t att disponera detta belopp redan år 1917.

Departementschefens yttrande.

Av utredningen framgår, att den tryckluftanläggning m. m., som erfordras för bärgningspontonens användande, icke kan anordnas på det för u-båtar apterade depåfartyget Skäggald. I annat sammanhang kommer jag att i det följande föreslå att pansarbåten Svea måtte ändras till depåfartyg för u-båtar, och det skulle därför möjligen kunna ifrågasättas att å detta fartyg verkställa ifrågavarande installation. Härför torde visserligen icke i och för sig möta något hinder, men det kan ej anses lämpligt att skilja bärgningspontonen från det maskineri, som är nödvändigt för pontonens användande, vilket kunde bliva fallet, om tryckluftanläggningen m. m. uppställdes å ett depåfartyg. Bärgningsbehov kan nämligen komma att uppstå under omständigheter, då det med själva tryckluftanläggningen utrustade depåfartyget är erforderligt för helt andra uppgifter eller icke i tid kan komma tillstådes. Härtill kunna komma andra omständigheter, som lägga hinder i vägen för depåfartygets förflyttning till bärgningsplatsen. Jag finner på denna grund marinförvaltningens förslag om byggande av en särskild med tryckluftanlägg-

ning m. m. utrustad pråm, vilken alltid kan åtfölja bärgningspontonen, vara välbetänkt. Den ökade kostnaden för själva pontonen finner sin orsak i stegrade arbets- och materialpriser.

Med anledning av det anförda tillstyrker jag, att förslag avgives, att riksdagen ville till bestridande av kostnadsökning för ifrågavarande bärgningsmateriel för u-båtar och komplettering av samma materiel bevilja för år 1918 ett anslag av (75,000 + 58,000 =) 133,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att disponera detta belopp redan år 1917.

Ändringsarbeten å 1 klass pansarbåtar.

För omändringsarbeten å pansarbåtarna Oden, Thor, Niord, Dristigheten, Åran, Wasa, Manligheten och Oscar II beviljade 1914 års senare riksdag ett anslag av 590,500 kronor, att utgå av värnskattemedel, därav för år 1915 anvisades 297,000 kronor. Återstående 293,500 kronor hava anvisats å 1916 års stat.

Skrivelsen nr 1 vid 1914 års senare riksdag.

I skrivelse den 29 september 1916 anför marinförvaltningen att ifrågavarande ändringsarbeten till följd av omständigheter, som sammanhånga med pågående krig och flottans neutralitetsvakt, icke ännu kunnat fullständigt slutföras. På grund av den betydliga stegring i material- och arbetspriser, som ägt rum efter den tid, då kostnadsberäkningarna för ifrågavarande arbeten blevo uppgjorda, kräves för deras fullbordande ytterligare medelsanslag, beräknade till 150,000 kronor. Marinförvaltningen hemställer alltså, att förslag måtte avlåtas till riksdagen att för fullbordande av beslutade ändringsarbeten å 1. klass pansarbåtar bevilja för år 1918 ett anslag av 150,000 kronor, att utgå av värnskattemedel, med rätt för Kungl. Maj:t att disponera beloppet redan år 1917.

Marinförvaltningens skrivelse den 29 september 1916.

Då såsom av utredningen framgår den av 1914 års senare riksdag beviljade summan, 590,500 kronor, för de av riksdagen beslutade ändringsarbetena å 1 klass pansarbåtar numera till följd av stegrade arbets- och materialpriser ej förslår för ändamålet, lär annan utväg ej återstå än att förslag avgives till riksdagen att för fullbordande av dessa arbeten bevilja för år 1918 ett anslag av 150,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att disponera beloppet redan år 1917.

Departementschefens yttrande.

Depåfartyg för undervattensbåtar.

Skrivelsen
nr 1 vid 1914
års senare
riksdag.

För ombyggnad av två torpedkryssare till depåfartyg för u-båtar beviljade 1914 års senare riksdag ett anslag för år 1915 av 385,000 kronor, att utgå av värnskattemedel.

Nådigt brev
den 17 sep-
tember 1914.

Genom nådigt brev den 17 september 1914 uppdrogs åt marinförvaltningen att inkomma med utredning och förslag till ombyggnad av torpedkryssarna Claes Horn och Jacob Bagge till depåfartyg för u-båtar.

Marinförvalt-
ningens skri-
velse den 11
januari 1916.

Den 11 januari 1916 överlämnade marinförvaltningen förslagsritning med tillhörande beskrivning och kostnadsberäkning rörande förändring av nämnda torpedkryssare, men anförde därvid tillika följande. Sedan den i hemlig bilaga till proposition nr 60/1914 — angående sjöförsvarets ordnande — framlagda utredningen angående behovet av depåfartyg för undervattensbåtar uppgjorts, hade åtskilliga händelser under det nu pågående kriget inträffat, som syntes böra vid nu föreliggande frågas bedömande vinna beaktande. Så hade åt undervattensbåtarna givits allt större aktionsradie, vilket i sin ordning medfört, att anordningar måst vidtagas att göra dem mera än förr oberoende av å andra fartyg medförda förråd — med andra ord: frågan om depåfartygs behövlighet, i samma utsträckning som förr räknats med, syntes hava blivit i flera avseenden omlagd. Givet vore, att — vad svenska undervattensbåtar vidkomme — förråd av reservtorpeder och bränsle m. m. borde finnas tillgängliga inom de operationsområden, där undervattensbåtarna uppehålla sig, och att även reparationsmöjligheter, åtminstone i begränsad utsträckning, borde där förefinnas. Inom vissa områden kunde härför erfordras särskilda fartyg eller pråmar, inom andra måhända anstalter i land. Å de nya undervattensbåtarna bleve beboeligheten större än å de äldre. Behovet av depåfartyg för besättningarnas förläggning syntes därför vara mindre för de förstnämnda än för de senare. En till depåfartyg ombyggd torpedkryssare kunde emellertid icke tillgodose nämnda behov för så många undervattensbåtar som år 1914 beräknats.

Då ett fullföljande av den uppgjorda planen för tillgodoseende av behovet av depåfartyg för undervattensbåtar, knappast torde innebära en tillfredsställande lösning av frågan, och då även i övrigt förhållandena väsentligen ändrat sig sedan planen uppgjordes, syntes det marinförvaltningen, som för sin del ansåge ny utredning i ärendet behöfelig, att frågan härom borde underställas chefen för marinstaben och högste befälhavaren över kustflottan för yttrande, och att ärendet därefter borde

upptagas till fortsatt behandling, därvid jämväl frågan om verkstadsfartyg borde utredas.

I infortrat utlåtande den 11 augusti 1916 anförde chefen för marin-staben och högste befälhavaren över kustflottan beträffande frågorna om depåfartyg och verkstadsfartyg följande. Erfarenheterna från det pågående kriget hava visat moderna undervattensbåtars stora möjligheter att under längre tid uppträda självständigt utan hjälp av depåfartyg. Emellertid är beboeligheten å undervattensbåtarna ännu långt ifrån lika god som å övervattensfartygen. Ju längre tid som besättningarna på grund av undervattensbåtarnas utsträckta aktionsradie nödgas avvara nödtorftig bekvämlighet, desto större blir behovet av vila efter återkomsten. De förråd, som kunna medföras ombord, liksom möjligheterna för reparationer och avhjälpande av uppkomna haverier äro dessutom å undervattensbåtar ganska ringa. Därför föreligger alltjämt behovet av lätt tillgängliga depåer eller baser för undervattensbåtar, varest förråd och reparationsverkstäder samt bostadsanordningar för besättningarna finnas.

Chefens för
marinstaben
och högste
befälhavarens
över kust-
flottan ut-
låtande den
11 augusti
1916.

För undervattensbåtar, som äro avsedda för en mera begränsad upp-
gift, kan en enda inom dessas verksamhetsområde belägen fast opera-
tionsbas vara tillfyllest. Om emellertid denna förutsättning ej är till-
finnandes, är det nödvändigt antingen att upprätta ett antal framskjutna,
skyddade, fasta baser inom olika kustområden eller ock att såsom hit-
tills betjäna sig av rörliga baser, det vill med andra ord säga, av depå-
fartyg. Anläggandet av ett tillräckligt antal fasta baser med samma
resurser som depåfartygens skulle sannolikt medföra högst betydande
kostnader, och dylika baser skulle likväl icke under alla omständigheter
göra samma nytta som depåfartygen.

Även sedan undervattensbåtarna utvecklats att bliva mera beboeliga
och även om vid krigstillfälle sådana anordningar vidtoges, att repara-
tioner kunde verkställas och förråden kunde kompletteras utan använ-
dande av depåfartyg, finnas dock många skäl, som tala för depåfar-
tygens bibehållande under fredstid, bland annat nödvändigheten av att
äga fartyg, som kunna förflyttas till olika för övningars rationella bedri-
vande gynsamma skärgårdsområden och som lämpa sig att tjänstgöra
som mål vid torpedskjutningar samt att upptaga avskjutna torpeder,
ävensom erbjuda erforderliga lokaler för undervisning och förläggning
av till skolor och övningar kommenderade elever.

Behovet av depåfartyg förefinnes därför alltjämt i lika hög grad
som hittills, ehuru de uppgifter, som tillkomma dessa fartyg och sålunda

även de fordringar, som hittills ställts på dem, kunna och bära något modifieras. Depåfartygens uppgifter under krig bliva numera huvudsakligen: att utgöra en bevakad och försvarad bostad för u-båtsbesättningarna, att bereda möjlighet för utförande av smärre reparationer samt att tillhandahålla u-båtarna utredning m. m. Såsom fredsuppgifter tillkommer för depåfartygen att lämna undervisnings- och övningslokaler för besättningarna samt att tjänstgöra såsom mål vid undervattensbåtarnas torpedskjutningar. Behovet av depåfartyg skulle bäst fyllas, om nybyggnad kunde ifrågakomma. Den hastiga tekniska utveckling, med ökad storlek och aktionsradie, som u-båtarna fortfarande undergå, i förening med strävan efter bättre beboelighet och kravet på en ökning av antalet u-båtar, föranleder dock betänkligheter i fråga om nyanskaffning av depåfartyg, vartill ej minst komma de ekonomiska skälen. Behovet bör därför så långt sig göra låter fyllas genom användande av flottans egna äldre fartyg för ändamålet.

Enligt de planer för sjöförsvarets ordnande, som i propositionen nr 60 framlades för 1914 års senare riksdag och mot vilka riksdagen ej hade något att erinra, beräknades behovet av depåfartyg för u-båtar skola fyllas genom anlåtande av depåfartyget Skäggald samt torpedkryssarna Claes Horn och Jacob Bagge jämte vissa kanonbåtar. Hittills har av dessa fartyg endast Skäggald inretts som depåfartyg. Av marinförvaltningens utredning framgår, att ombyggnad av torpedkryssarna icke numera kan anses innebära en tillfredsställande lösning av frågan om tillgodoseende av behovet utav u-båtsdepåfartyg. Då dessutom erfarenheterna från nu pågående mobilisering visa att behov av ett stort antal mindre fartyg föreligger, och att torpedkryssarna erfordras för en del andra uppgifter, synes frågan om torpedkryssarnas ändring till depåfartyg för u-båtar bära övergivas. Däremot skulle kunna ifrågakomma att använda pansarbåten Svea, som enligt 1914 års plan avses att år 1917 utsträngas, ävensom den år 1874 byggda kanonbåten Blenda — vilken enligt 1914 års planer avsågs att begagnas för Stockholms varvs fredsbehov — till depåfartyg för u-båtar. Behovet av u-båtsdepåfartyg år 1919 skulle på så sätt kunna fyllas genom omändring av ytterligare Svea, Blenda och vissa kanonbåtar. Vad Svea beträffar förutsättes dylik omändring kunna giva tillfredsställande resultat, men i fråga om övriga nyssberörda fartyg kunna, i trots av de ifrågasatta ändringsarbetena, nutida fordringar å u-båtsdepåfartyg tillfredsställas endast i så måtto, att dessa fartyg nödtorftigt kunna tjäna till bostad för u-båtsbesättningarna samt möjliggöra mindre reparationer.

Beträffande frågan om verkstadsfartyg hemställa myndigheterna, att ett dylikt fartyg av större typ och ändamålsenligt inrett måtte anskaffas.

I utlåtande den 1 december 1916 biträder marinförvaltningen det av chefen för marinstaben och högsta befälhavaren över kustflottan gjorda uttalandet, att frågan om ändring av torpedkryssarna Claes Horn och Jakob Bagge till depåfartyg för u-båtar bör övergivas samt anför vidare följande. Enär behov av depåfartyg fortfarande kvarstår, böra de för omändringen av torpedkryssarna anvisade medlen alltjämt avses för anskaffning av depåfartyg. Vad beträffar förslaget att omändra Svea till depåfartyg, så framgår av verkställd utredning, att Svea efter föreslagen förändring skulle väl fylla de fordringar, som nu ställas på ett depåfartyg för undervattensbåtar. Förslaget att härtill använda en utrangerad pansarbåt, som vid försäljning säkerligen icke skulle tillnärmelsevis inbringa ett så stort belopp, att ett nytt fartyg kunde därför anskaffas även om ändringskostnaden för pansarbåten tillskjutes, synes välbetänkt. Ämbetsverket finner således det vara lämpligt, att pansarbåten Svea ombygges till depåfartyg. Det av ämbetsverket utarbetade förslaget till omändring av Svea upptager tvenne alternativ. Det ena alternativet förutsätter endast anläggandet av en mindre verkstad ombord å fartyget samt utförandet av sådana övriga arbeten, som äro oundgängligen nödvändiga för att fartyget skall bliva tjänligt för ifrågavarande ändamål. Arbetena enligt detta alternativ beräknas kosta 600,000 kronor. Med hänsyn till utrymmesmöjligheterna å sagda pansarbåt har i det andra alternativet upptagits jämväl förslag om en utökad verkstadsanläggning. Kostnaderna enligt det senare alternativet beräknas till sammanlagt 720,000 kronor. Ehuru en sådan utökning av verkstaden icke är nödvändig för att göra fartyget lämpligt till depåfartyg, skänker den dock så mycket större möjligheter att verkställa reparationer, att fördelarna härav synas väl uppväga kostnaderna, särskilt som Svea efter dylik ändring i vissa fall skulle kunna tjänstgöra såsom verkstadsfartyg, varav flottan är i saknad. På grund av den höga kostnad, som ett särskilt verkstadsfartyg under nuvarande förhållanden skulle betinga, finner sig marinförvaltningen ej nu böra framlägga förslag om anskaffande av ett sådant. Frågan härom torde, om den mera vittgående förändringen av Svea vidtages, alltså kunna anstå.

Marinförvaltningens utlåtande den 1 december 1916.

Marinförvaltningen avstyrker däremot ifrågakomna ändringsarbeten å övriga äldre, till användning såsom depåfartyg ifrågakomna fartyg,

huvudsakligen av den anledning att kostnaderna ej skulle motsvara vinsten.

Därest den av riksdagen beslutade ändringen av torpedkryssarna Claes Horn och Jacob Bagge icke kommer till stånd, synas de härför anvisade medlen — 385,000 kronor — lämpligen böra tagas i anspråk för pansarbåtens Sveas ändring. Under förutsättning att så får ske, erfordras för ombyggnad av Svea enligt det av myndigheterna förordade förslaget ytterligare 335,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts hemställer marinförvaltningen, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att dels medgiva, att för omändring av pansarbåten Svea till depåfartyg för u-båtar må användas det av 1914 års senare riksdag för ändring av torpedkryssarna Claes Horn och Jacob Bagge beviljade beloppet, 385,000 kronor, dels ock anvisa ytterligare för Sveas ändring erforderliga 335,000 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att redan år 1917 disponera erforderligt belopp.

Chefens för
marinstaben
och högste
befälhavarens
över kust-
flottan ut-
låtande den
15 december
1916.

I utlåtandet den 15 december 1916 anföra chefen för marinstaben och högste befälhavaren över kustflottan, att de finna de skäl, som av marinförvaltningen förebragts emot ändringsarbeten å en del äldre fartyg vara giltiga, samt förutsätta, att dessa fartyg få såsom depåfartyg anlitas i befintligt skick eller efter nödtorftiga reparationsarbeten, som under alla omständigheter äro erforderliga.

Departements-
chefens
yttrande.

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen, har frågan om depåfartyg för undervattensbåtar efterhand varit underkastad växlingar. Detta finner sin förklaring å ena sidan däri, att själva u-båtarna undergått en utveckling, som förorsakat ändrade krav på depåfartygen, samt å andra sidan däri, att behovet av depåfartyg av kostnadshänsyn ansetts böra fyllas, icke genom nybyggnad utan genom anlitage av äldre fartyg, som blivit byggda för helt andra ändamål.

Av myndigheternas uttalanden framgår, att de anse behovet av depåfartyg alltjämt kvarstå, även för freds- och övningsbruk. Jag delar denna uppfattning. Med hänsyn till bland annat de stora reservförråd av olika slag, som enligt vad krigets erfarenheter givit vid handen numera måste av depåfartygen kunna tillhandahållas undervattensbåtarna, är det uppenbart, att torpedkryssarna icke äro lämpliga för ändamålet. Vid sådant förhållande och då därjämte dessa torpedkryssare behöva anlitas för ett flertal uppgifter vilka genom krigserfarenheterna fått ökad vikt, såsom bevakning mot u-båtar, stödjande av mineringsdivisioner m. m., anser jag att förslaget om meromnämnda torpedkryssares omändring till depåfartyg bör frångås.

Myndigheternas förslag att för detta ändamål i stället använda den till utrangering bestämda pansarbåten Svea synes mig vara välbetänkt. Detta fartygs rymlighet, särskilt sedan dess enligt 1914 års planer för annat ändamål avsedda svåra och medelsvåra kanoner borttagits, medgiver, att detsamma kan användas som depåfartyg för ett större antal u-båtar, än vad som kunnat ske med anlitande av de båda torpedkryssarna, samt dessutom överhuvudtaget bättre tillgodose u-båtarnas behov i förevarande hänseenden.

Årliga bemannings-, övnings- och underhållskostnader för två till depåfartyg omändrade torpedkryssare skulle uppgå till 287,000 kronor. Motsvarande kostnader för Svea, omändrad för enahanda ändamål, skulle belöpa sig till 236,000 kronor. Skillnaden i årskostnader 51,000 kronor, ställer sig således till förmån för Svea.

Myndigheterna hava vid flera tillfällen fäst uppmärksamheten på behovet av ett verkstadsfartyg. På sätt marinförvaltningen föreslagit, kan Svea efter viktigen ändring och anläggande av utökad verkstad jämväl tjänstgöra såsom verkstadsfartyg. Visserligen skulle ifrågavarande ändring av Svea till depå- och verkstadsfartyg draga en kostnad, som med 335,000 kronor överstiger den summa, 385,000 kronor, som 1914 års senare riksdag beviljade för omändring av två torpedkryssare till depåfartyg, men då härigenom vinnes dels att nämnda torpedkryssare skulle kunna i lokalstyrkorna bibehållas för andra viktiga uppdrag, dels att behovet av depåfartyg bliver fyllt för ett större antal u-båtar, dels att detta behov bliver bättre tillgodosett och dels slutligen, att flottan erhåller ett behöfligt verkstadsfartyg anser jag mig böra förorda att förslag i angiven riktning framlägges för riksdagen.

På grund härav får jag tillstyrka att förslag avgives, att riksdagen ville dels medgiva, att för omändring av pansarbåten Svea till depåfartyg för undervattensbåtar och till verkstadsfartyg må användas det av 1914 års senare riksdag för omändring av två torpedkryssare beviljade beloppet 385,000 kronor, dels ock bevilja för år 1918 ytterligare för Sveas ändring erforderligt belopp, 335,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan år 1917 disponera detta belopp.

Örlogsdepå vid Härnösand.

Skrivelsen nr 1 vid 1914 års senare riksdag. För anläggande av en örlogsdepå vid Härnösand beviljade 1914 års senare riksdag ett anslag av 1,700,000 kronor att utgå av värnskattemedel, och anvisades därav för år 1915 ett belopp av 100,000 kronor. I sammanhang härmed gjorde riksdagen det uttalande, att anläggningarna för örlogsdepån, om den skulle kunna på ett tillfredsställande sätt fylla sitt ändamål, syntes böra redan från början omfatta jämväl en mindre verkstadsanläggning, för vilken enligt inom vederbörande utskott verkställda överslagsberäkningar kostnaden skulle uppgå till omkring 150,000 kronor. Av det beviljade anslaget har återstående delen, 1,600,000 kronor, anvisats för åren 1916 och 1917.

Marinförvaltningens skrivelse den 22 november 1915. Marinförvaltningen anmälde i skrivelse den 22 november 1915, att kostnaden för depån m. m. enligt då gjord beräkning ställde sig sålunda:

depå utom verkstadsanläggning	1,760,000 kronor
verkstadsanläggning	142,000 »
flygbåtsskjul m. m.	18,000 »

Summa 1,920,000 kronor.

För själva depån bleve kostnaderna sålunda 60,000 kronor högre än det av 1914 års senare riksdag beviljade beloppet, men för verkstadsanläggningen 8,000 kronor lägre än av samma riksdag överslagsvis beräknat belopp. Dessutom hade tillkommit förslag om anläggande av flygbåtsskjul m. m. till en kostnad av 18,000 kronor. Utöver av riksdagen beviljade 1,700,000 kronor vore alltså en summa av tillsammans 220,000 kronor erforderlig.

Marinförvaltningens skrivelse den 29 september 1916. I skrivelse den 29 september 1916 anförde marinförvaltningen, att till följd av alltjämt fortgående stegring av material- och arbetspriser samt ökad kostnad för inlösen av visst markområde, som delvis måste övertagas efter expropriation, bleve kostnaden för själva örlogsdepån — Gustafsviks örlogsdepå — för vilken Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 19 maj 1916 godkänt plan, högre än som angivits i ämbetsverkets nyss anförda skrivelse den 22 november 1915, eller 1,760,000 kronor. Ämbetsverket kunde ej för det dåvarande angiva storleken av ytterligare erforderliga medel, men skulle därom inkomma med anmälan, så fort bindande

entreprenadanbud föreläge. Vad åter beträffade kostnaderna för verkstadsanläggningen och flygbåtsskjul — för vilka någon plan ännu ej blivit fastställd — så måste dessa kostnader, i ämbetsverkets skrivelse den 22 november 1915 upptagna till sammanlagt 160,000 kronor, numera beräknas till sammanlagt 225,000 kronor.

Marinförvaltningen hemställde alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till verkstadsanläggning jämte flygbåtsskjul m. m. för Gustafsviks örlogsdepå för år 1918 bevilja ett anslag av 225,000 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 disponera högst 100,000 kronor.

I den plan för flygvapnets uppsättande, som numera framlagts i propositionen nr 73/1917, förutsättes behovet av flygbåtsskjul vid Gustafsviks örlogsdepå bliva tillgodosett i samband med depåns upprättande.

Proposition
nr 73/1917.

Såsom framgår av marinförvaltningens skrivelse den 29 september 1916 förutsätter ämbetsverket, att till följd av stegrade material- och arbetspriser kostnaderna för anläggandet av örlogsdepå vid Hernösand bliva större än vad som beräknats ej blott år 1914, eller 1,700,000 kronor, utan även av ämbetsverket i dess skrivelse den 22 november 1915, eller 1,760,000 kronor. Några bindande entreprenadanbud beträffande själva örlogsdepån hava ännu icke inkommit, och enligt vad jag inhämtat äro dylika anbud ej heller inom den närmaste framtiden att emotse.

Departements-
chefens yt-
rande.

I de planer, som lågo till grund för 1914 års senare riksdags beslut beträffande sjöförsvarets ordnande, förutsättes, att en flygavdelning skulle förläggas till Hernösand. För anläggande av härför erforderliga flygbåtsskjul ävensom för den verkstadsanläggning, som av 1914 års riksdag förordats, beräknas av marinförvaltningen numera en kostnad av tillsammans 225,000 kronor.

På grund av det anförda är jag icke i tillfälle att nu avgiva något förslag rörande den merkostnad, som kan bliva erforderlig för anläggandet av själva örlogsdepån, men anser jag mig böra förorda att till riksdagen avgives förslag om beviljande för år 1918 till verkstadsanläggning jämte flygbåtsskjul för Gustafsviks örlogsdepå av ett anslag å 225,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 disponera högst 100,000 kronor.

Förstärkning av det fasta kustförsvaret.

Riksdagens
beslut.

Till nyanläggningar och nyanskaffningar för stärkande av det fasta kustförsvaret, med undantag av Fårösunds kustposition, beviljade 1914 års senare riksdag ett anslag av 13,748,690 kronor, att utgå av värnskattemedel. Av det sålunda beviljade anslaget har för vart och ett av åren 1915—1917 anvisats ett belopp av 2,750,000 kronor eller tillhoppa en summa av 8,250,000 kronor. Dessutom har i årets statsverksproposition begärts för år 1918 ett belopp av 2,750,000 kronor.

I förenämnda anslag av 13,748,690 kronor ingick bland annat ett belopp av 147,000 kronor till permanenta mineringar vid kustbefästningar. Härtill hava emellertid under perioden 1915—1919 avsetts även andra medel än värnskattemedel. För ändring av de permanenta mineringarna i Vaxholms och Karlskrona fästningar beviljade nämligen 1913 års riksdag ett extra anslag av 600,000 kronor, beräknat att fördelas på fem år, och efter framställning av Kungl. Maj:t medgav 1914 års senare riksdag, att det sålunda beviljade anslaget finge användas till permanenta mineringar jämväl vid andra kustbefästningar. Av ifrågavarande anslag å 600,000 kronor har för vart och ett av åren 1914—1917 anvisats ett belopp av 120,000 kronor eller tillhoppa en summa av 480,000 kronor, varjämte återstående 120,000 kronor begärts å 1918 års stat.

Kungl. Maj:ts
åtgärder.

Genom tid efter annan fattade nådiga beslut har Kungl. Maj:t av de anslagsmedel, som enligt vad förut nämnts blivit anvisade dels till nyanläggningar och nyanskaffningar för stärkande av det fasta kustförsvaret, dels till permanenta mineringar vid kustbefästningarna, låtit utanordna erforderliga belopp för verkställande av sådana anskaffningar och arbeten m. m., för vilka anslagen varit beräknade. Härvid har eftersträfvats att, såvitt möjligt, undvika överskridande av de särskilda anslagsposterna.

Sakkunnigas
betänkande
den 15 augusti
1916.

Förutnämnda inom sjöförsvarsdepartementet tillkallade sakkunniga för utredning rörande vissa marina försvarsbehov meddela i sitt betänkande den 15 augusti 1916, att enligt vad då kunde beräknas det till nyanläggningar och nyanskaffningar för stärkande av det fasta kustförsvaret beviljade anslaget å 13,748,690 kronor på grund av stegrade material- och arbetspris utvisade en avsevärd brist. Sakkunniga, som med ledning av erfarenheterna från det pågående världskriget funnit,

att 1914 års plan för det fasta kustförsvarets ordnande fortfarande måste anses vara byggd på riktiga grunder och i övrigt väl avvägd, förutsätta, att de belopp, till vilka merkostnaderna för genomförandet av nämnda plan kunde komma att uppgå, skulle täckas på särskilt sätt.

I underdånig skrivelse den 29 september 1916 har sedermera marinförvaltningen anmält, att för anskaffning av viss del av den enligt 1914 års plan för det fasta kustförsvarets ordnande till kustfästningarna avsedda artilleribestyckningen i följd av inträffade prisstegringar krävdes en ökad kostnad av 2,430,000 kronor, samt hemställt, att härav måtte för år 1918 äskas ett belopp av 1,648,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av sistnämnda summa redan under år 1917 disponera 932,000 kronor.

Marinförvaltningens skrivelse den 29 september 1916.

Vidare har marinförvaltningen i underdånig skrivelse den 31 januari 1917 anmält, att genomförandet av 1914 års plan för det fasta kustförsvarets ordnande, i vad angår de permanenta mineringarna vid kustbefästningarna, krävde en merkostnad av 1,404,000 kronor, samt hemställt om äskande av detta belopp på extra stat för år 1918, med rätt för Kungl. Maj:t att härav redan under år 1917 disponera 200,000 kronor.

Marinförvaltningens skrivelse den 31 januari 1917.

På grund av förevarande ärendens hemliga natur kan jag icke nu lämna någon närmare redogörelse för desamma, utan anhåller få hänvisa till hithörande handlingar. Jag inskränker mig till att här framhålla angelägenheten av att den av Kungl. Maj:t och riksdagen år 1914 godkända planen för det fasta kustförsvarets ordnande utan rubbning fullföljes, ävensom omnämna, att för vissa av här ifrågavarande anskaffningar, för staten förmånliga anbud blivit gjorda redan i början av år 1915, vilka anbud likväl icke äro bindande längre än till den 1 juli 1917. Då jag icke funnit något att erinra mot marinförvaltningens kostnadsberäkningar, anser jag mig böra biträda ämbetsverkets ifrågavarande förslag om äskande av *dels* ett anslag av 2,430,000 kronor till täckande av merkostnader för genomförandet av 1914 års plan för det fasta kustförsvarets ordnande, i vad angår kustfästningarnas artilleribestyckning, varav för år 1918 torde böra äskas ett belopp av 1,648,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av sistnämnda summa redan under år 1917 disponera 932,000 kronor; *dels* ett anslag för år 1918 av 1,404,000 kronor för täckande av merkostnader för genomförandet av 1914 års plan för det fasta kustförsvarets ordnande, i vad angår permanenta mineringar vid kustbefästningarna, med rätt för Kungl. Maj:t att härav redan under år 1917 di-

Departementschefens yttrande.

sponera 200,000 kronor. I detta sammanhang torde emellertid böra nämnas att ytterligare anläggningar eller anskaffningar, tillhörande 1914 års plan, ännu återstå och att sålunda någon slutgiltig kostnad för fullföljande i dess helhet av nämnda plan med hänsyn till nu rådande ovissa prisleförhållandena icke kan av mig angivas.

Rörande de belopp, som sålunda under åren 1917—1919 bliva erforderliga för tillgodoseende av här ifrågavarande behov har jag i anslutning till de av marinförvaltningen härutinnan gjorda förslag ansett mig böra förorda följande fördelning:

	År 1917.	År 1918.	År 1919.	Summa.
Ökade kostnader för nybyggnad av fartyg enligt 1914 års plan	2,700,700	—	—	2,700,700
Ökade kostnader för bärgningsmateriel för undervattensbåtar m. m.	133,000	—	—	133,000
Ökade kostnader för ändringsarbeten å vissa 1:a klass pansarbåtar	150,000	—	—	150,000
Omändring av pansarbåten Svea till depåfartyg för undervattensbåtar och till verkstadsfartyg	335,000	—	—	335,000
Anläggande av verkstad jämte flygbåtskjul m. m. för Gustafsviks örlogsdepå	100,000	125,000	—	225,000
Ökade kostnader för kustfästningarnas artilleribestyckning enligt 1914 års plan	932,000	716,000	782,000	2,430,000
Ökade kostnader för kustfästningarnas permanenta mineringar enligt 1914 års plan	200,000	1,204,000	—	1,404,000
Summa	4,550,700	2,045,000	782,000	7,377,700

Av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden den 30 december 1916, bilagt propositionen angående engångskostnader för försvaret den 13 sistlidne januari, framgår, att å värnskattefonden återstår odisponerat ett belopp, som beräknats uppgå till 5,649,762 kronor och som avses att utgöra en säkerhetsmarginal för mötande av inträffade prisstegringar m. m. Rörande dessa överskottsmedels användande i berörda hänseende och deras eventuella fördelning mellan lant- och sjöförsvaret har jag

haft överläggningar med cheferna för lantförsvars- och finansdepartementen. Det har därvid befunnits lämpligt att ifrågavarande behållning i sin helhet anlitas för täckande av de kostnadsökningar, som på grund av prisstegringar m. m. uppstått för sjöförsvarets ordnande enligt den av 1914 års senare riksdag godkända planen. Angående beredande av medel för bestridande av den kostnadsökning i förevarande hänseende, som icke kan täckas av behållningen å värnskattefonden, har chefen för finansdepartementet för avsikt att framställa förslag.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

1:o) att

a) medgiva att av de medel, tillhopa 45,232,000 kronor, som 1914 års senare riksdag ställt till Kungl. Maj:ts förfogande till nyanskaffning av krigsfartygsmateriel under åren 1915—1919, den del, 1,868,000 kronor, om vars användande till anskaffning av viss fartygsmateriel riksdagen ännu ej fattat beslut, må tagas i anspråk för bestridande av ökade kostnader för den beslutade materielens anskaffande; och

b) för samma ändamål för år 1918 bevilja ett ytterligare anslag av 2,700,700 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna beloppet;

2:o) att till bestridande av kostnadsökning för den bärgningsmateriel för undervattensbåtar, för vars anskaffande 1914 års senare riksdag beviljat medel, och komplettering av samma materiel bevilja ett anslag för år 1918 av 133,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna beloppet;

3:o) att till bestridande av kostnadsökning för de ändringsarbeten å vissa 1:a klass pansarbåtar, för vilkas utförande 1914 års senare riksdag beviljat medel, bevilja ett anslag för år 1918 av 150,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna beloppet;

4:o) att

a) medgiva att det av 1914 års senare riksdag för ombyggnad av två torpedkryssare till depåfartyg för undervattensbåtar beviljade anslaget, 385,000 kronor, må användas för omändring av pansarbåten Svea till depåfartyg för undervattensbåtar och till verkstadsfartyg; och

b) härutöver för sistnämnda ändamål bevilja ett anslag för år 1918 av 335,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna beloppet;

5:o) att till anläggande av verkstad jämte flygbåtsskjul m. m. vid Gustafsviks örlogsdepå bevilja ett anslag för år 1918 av 225,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att härav redan under år 1917 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna högst 100,000 kronor;

6:o) att till bestridande av ökade kostnader för genomförande av 1914 års plan för det fasta kustförsvarets ordnande i vad angår kustfästningarnas artilleribestyckning bevilja ett anslag av 2,430,000 kronor samt därav för år 1918 anvisa ett belopp av 1,648,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av sistnämnda belopp redan under år 1917 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna 932,000 kronor; samt

7:o) att till bestridande av ökade kostnader för genomförande av 1914 års plan för det fasta kustförsvarets ordnande i vad angår kustfästningarnas permanenta mineringar bevilja ett anslag för år 1918 av 1,404,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att härav redan under år 1917 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna 200,000 kronor; ävensom

8:o) att besluta att de under 1:o b), 2:o), 3:o), 4:o b), 5:o), 6:o) och 7:o) angivna belopp skola utgå av behållningen å värnskattefonden samt, i den mån nämnda behållning icke därtill lämnar tillgång, av medel, som särskilt beredas.

Till vad departementschefen sålunda hemställt tacktes Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan av statsrådets övriga ledamöter, lämna bifall; och skulle proposition till riksdagen avlätas av den lydelse en vid detta protokoll fogad bilaga utvisar.

Ur protokollet:

G. Stiernstedt.